

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ITALSKÉ ČÍSLOVKY V POROVNÁNÍ S ČEŠTINOU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Autor práce: Lucie Sirová

Studijní obor: Italský jazyk

Ročník: 3.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 11. května 2015

vlastnoruční podpis studentky

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce panu doc. PhDr. Janu Radimskému, Ph.D. za jeho rady, připomínky a především za jeho trpělivost.

Anotace

Předmětem této bakalářské práce je porovnání italských číslovek s těmi českými. Ve druhé kapitole bude pozornost zaměřena na pohled italských a českých autorů na řazení číslovek mezi slovní druhy a rozlišování jejich podtypů. Následně bude porovnán jejich samotný zápis, použití číslovek řadových oproti základním a v neposlední řadě bude zkonfrontována syntaktická vazba a shoda s počítaným předmětem u číslovek v obou jazycích.

V práci bude použito sekundární literatury a určité závěry budou ověřovány pomocí italských i českých korpusů.

Abstract

The aim of this dissertation is to compare Italian and Czech numerals. In the second chapter the emphasis will be given on the viewpoints of Italian and Czech authors and how they distinguish the subtypes of numerals. The following chapter will focus on the ways in which the numerals are inscribed in sentences. Moreover, cardinal numerals will be compared with ordinal numerals in both languages and their syntax will be confronted as well as their relationships with counted object.

Scientific literature and Italian Czech corpuses will be used for referencing.

Obsah

Úvod.....	7
1. Postavení českých a italských číslovek v rámci slovních druhů.....	8
2. Druhy číslovek.....	11
2.1. Druhy číslovek v českém prostředí:.....	11
2.2. Druhy číslovek v italském prostředí:.....	14
3. Rozdíly v zápisu číslovek i číslic v italském a českém jazyce.....	20
3.1. Zápis řadových číslovek pomocí arabských číslic.....	20
3.2. Zápis řadových číslovek pomocí římských číslic.....	20
3.3. Přidávání koncovek k číselným výrazům číslovek řadových.....	21
3.4. Zápis číslovek slovy.....	21
3.5. Psaní mezery v datech.....	24
4. Rozdíly v používání číslovek v českém a italském jazyce.....	26
4.1. Užití číslovek řadových oproti číslovkám základním.....	26
4.1.1. V datech.....	26
4.1.2. Při označování desetiletí.....	27
4.1.3. V letopočtech.....	28
4.1.4. Při číslování stránek.....	29
4.1.5. Při označování století.....	29
4.2. Postavení číslovek před či za podstatným jménem.....	30
4.2.1. Postavení číslovek před či za podstatným jménem v italštině.....	31
4.2.2. Postavení číslovek před či za podstatným jménem v češtině.....	33
5. Syntaktická vazba.....	35
5.1. Číslovka jako atribut.....	35
5.2. Číslovka ve funkci přímého, nepřímého předmětu a podmětu.....	36
5.3. Číslovka jako příslovečné určení.....	39
6. Shoda číslovek s počítaným předmětem.....	42
6.1. Shoda číslovek s počítaným předmětem v italském jazyce.....	42
6.2. Shoda číslovek s počítaným předmětem v českém jazyce.....	43
Závěr.....	45
Resumé.....	46
Seznam použité literatury.....	48

Úvod

Cílem této bakalářské práce je porovnání italských číslovek s číslovkami českými. Toto téma jsem zvolila z toho důvodu, že povětšinou nejsou italské číslovky považovány za samostatný slovní druh, tak jak je tomu obvykle v českém jazyce. Práce je celkově rozdělena do šesti kapitol.

V první části práce nejprve číslovky stručně představím, zmíním, jaké výrazy jsou obvykle za číslovky považovány v českém a jaké v italském jazyce, poté porovnáám od italských i českých autorů klasifikace číslovek mezi ostatní slovní druhy, a především, zdali jsou považovány jako za jeden ze samostatných slovních druhů či nikoli. Nakonec v této části bakalářské práce dám do konfrontace následné rozlišování jejich podtypů od těchto autorů.

Od třetí kapitoly dále již budou porovnány určité rozdíly v používání a zapisování číslovek v obou jazycích. Ovšem zaměřím se zde pouze na určité poddruhy. Kupříkladu ty, které budou klasifikovány v obou jazycích s výraznou odlišností, budou v tomto porovnávání vynechány. V těchto kapitolách budou uvedeny rozdíly v použití základních a řadových číslovek v italštině i češtině, porovnání jejich zápisu nebo postavení číslovek před či za jejich počítaným předmětem. Některé z těchto příkladů budou, kromě sekundární literatury, ověřovány pomocí českého a italského korpusu, které by měly buďto potvrdit či vyvrátit tvrzení autorů.

Pátá kapitola bude zaměřena na syntaktickou vazbu číslovek, zejména na fakt, zda je možné, aby číslovka představovala v českém i italském jazyce stejné větné členy. Dále bude porováno, zda mají totožnou syntaktickou vazbu.

V šesté, a tedy poslední, kapitole bude pozornost zaměřena na shodu číslovek s jejich počítaným předmětem v češtině i italštině.

1. Postavení českých a italských číslovek v rámci slovních druhů

Slovní druhy se podle Adolfa Erharta¹ dělí na základě čtyř hledisek a to podle hlediska sémantického, funkčního, syntaktického a morfologického. U každého slovního druhu pak vždy jedno z těchto hledisek převládá nad ostatními. Číslovky oproti ostatním slovním druhům vynikají právě na základě hlediska sémantického. Jejich odlišností od ostatních je tedy význam, který je nositelem informace nějakého množství či pořadí.

Číslovky, jakožto samostatný slovní druh, jsou velmi různorodé a jejich tvary mají shodu s funkcemi a formami jiných slovních druhů. Mohou mít tak podobu:

Přídavných jmen:	<i>le sette meraviglie</i> ²
Zájmen:	<i>entrambi tacevano</i> ³
Podstatných jmen:	<i>è uscito il nove sulla ruota di Napoli</i> ⁴
Příslovcí:	<i>due volte</i>

V obou jazycích jsou určité číslovky mající pouze formu substantiva nebo zájmena.

Autor Luca Serianni⁵ uvádí, že výrazy typu *milione, miliardo, bilione* apod., mají povahu podstatného jména. Vytváří pravidelné množné číslo a musí je vždy předcházet jiná číslovka základní. Příklad: *un milione di dollari, duecentoventisei miliardi di disavanzo* (L. Serianni 2007: s. 221). Maurizio Dardano a Pietro Trifone⁶ zmiňují, že formu substantiv mají *i numerali frazionari* a ve většině případů také *i numerali collettivi*, příklad: *un mezzo, paio, coppia* (M. Dardano – P. Trifone 2002: s. 168-169). I autor Michele Prandi⁷ zmiňuje, že *i numerali collettivi* mají formu substantiv. Formu zájmen pak mají výrazy typu *ambidue, entrambi* (L. Serianni 2007: 234).

¹ Adolf Erhart, *Základy jazykovědy*, Praha 1990, s. 108

² Luca Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, Novara 2007, s. 221

³ Tamtéž

⁴ Maurizio Dardano – Pietro Trifone, *La nuova grammatica della lingua italiana*, Bologna 2006, s. 220

⁵ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 221

⁶ M. Dardano – P. Trifone, *Grammatica italiana modulare*, Milano 2002, s. 168 - 169

⁷ Michele Prandi, *Le regole e le scelte: Introduzione alla grammatica italiana*, Novara 2006, s. 300

V českém jazyce se podle Františka Štíchy⁸ skloňují téměř pravidelně jako substantiva výrazy: *nula, sto, tisíc, milion, miliarda* apod. Například Markéta Pravdová s Ivanou Svobodovou⁹ uvádějí, že číslovky nižší čísla pět jsou považovány za přídavná jména a naopak ta čísla, která jsou vyšší, za podstatná jména.

František Štícha¹⁰ v knize s názvem *Kapitoly z české gramatiky* popisuje číslovky následovně:

„Číslovky jsou slova vyjadřující kvantovost, a to počítanou v případě číslovek určitých, nebo nepočítanou v případě číslovek neurčitých. Slovní druh je tu tedy vymezen obecným významem“

Italští autoři Maurizio Dardano a Pietro Trifone¹¹, kteří považují číslovky jako poddruh adjektiv, je popisují takto:

„Gli aggettivi numerali indicano quantità che si possono numerare, oppure stabiliscono un ordine in una serie.“

V českém jazyce jsou do tohoto slovního druhu zahrnuty veškeré výrazy, které mají ve své sémantice množstevní údaj, nebo se na něho pomocí výrazu ptají (*kolikátý?*).

V italštině tomu tak však není a to právě kvůli již zmíněné různorodosti a jejich tvarech, které mají podobu v jiných slovních druzích, nejčastěji pak v přídavných jménech. A proto je většina starších italských gramatik, ale i novějších, neoznačují jako samostatný slovní druh, ale na místo toho jsou tyto výrazy řazeny pod adjektiva. Blíže jsou pak řazeny do skupiny pod *aggettivi determinativi* nebo tvoří samostatnou skupinu s názvem *aggettivi numerali*. Obě tyto skupiny rozvíjejí podstatné jméno a jsou na něm i závislé.

V češtině číslovky vyjadřují buďto přesný počet (*čtyři dívky*) nebo neurčitý, který ve svém významu neuvádí přesné množství (*bylo tam mnoho lidí*). Do této kategorie se tedy řadí veškeré výrazy tohoto typu.

⁸ F. Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, Praha 2013, s. 422

⁹ Markéta Pravdová – Ivana Svobodová, *Akademická příručka českého jazyka*, Praha 2014, s. 389

¹⁰ František Štícha (ed.), *Kapitoly z české gramatiky*, Praha 2011, s. 691

¹¹ M. Dardano – P. Trifone, *Grammatica italiana modulare*, s. 163

V italském jazyce se však za číslovky, potažmo za *aggettivi numerali*, považují jen ty výrazy, které mají pouze určitý množstevní údaj. Je zde však možnost vyjádření přibližného množství přidáním členu *un* k danému výrazu, př. *hanno partecipato un cinquanta persone – zúčastnilo se asi padesát osob*¹². Výrazy, označující neurčité množství, nejsou do skupiny číslovek zařazovány, jsou považovány za podskupinu jiných slovních druhů nebo jsou řazeny do skupiny jménem *quantificatore*, kterou Christiana de Santis¹³ charakterizuje takto:

„*Il termine quantificatori indica una serie di espressioni che forniscono informazioni quantitative sui referenti del nome a cui si collegano e, di conseguenza, sulla frase all'interno della quale quel nome è inserito.*“

Dále je Christiana de Santis rozlišuje na *quantificatori definiti*, které jsou schopné určit přesný počet a *quantificatori indefiniti*, které označují pouze přibližný počet a daly by se tak přirovnat k českým číslovkám neurčitým.

I přesto, že výrazy označující neurčitý počet nejsou řazeny pod tuto kategorii, tak pomocí jiných číslovek, většinou základních, je možné toto neurčité množství vyjádřit. Podle Sylvie Hamplové tato možnost platí většinou v ustálených rčenicích (*fare quattro chiacchiere – trochu si popovídat; di qui ci sono dieci passi – odtud je to pár kroků*)¹⁴.

¹² S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, Praha 2004, s. 152

¹³ http://www.treccani.it/enciclopedia/quantificatori_%28Enciclopedia_dell%27Italiano%29/

¹⁴ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 152

2. Druhy číslovek

Jako i jiné slovní druhy mají i číslovky své podtypy, které jsou v českém a italském jazyce klasifikovány odlišně. Proto zde nejprve uvedu jejich členění, aby bylo patrné, jaké poddruhy mají své zastoupení v obou těchto jazycích a jsou si navzájem podobné.

2.1. Druhy číslovek v českém prostředí:

Ačkoli se většina českých gramatik shoduje v považování číslovek za samostatný slovní druh, v jejich následném dělení jsou vidět určité odlišnosti. Jako příklad zde uvedu několik gramatik, které se mezi sebou odlišují právě jejich dělením.

František Štícha¹⁵ patří k již zmíněným výjimkám, kdy nepovažuje ve své knize *Akademická gramatika spisovné češtiny*, číslovky za samostatný slovní druh, nicméně jim však autor věnuje, ačkoli jak sám uvádí jen z důvodu tradice, samostatnou kapitolu.

Štícha rozlišuje celkem 14 podskupin číslovek, a to:

Číslovky určité: vyjadřující přesný, určitý počet či pořadí, příklad: *tři, trojice, oba, tucet, třetí, ztrojnásobit* (F. Štícha 2011: s. 423)

Číslovky neurčité: jsou opakem číslovek určitých, které naopak udávají počet či pořadí neurčité či přibližné: *tolik, několik, žádný, hrstka, nekonečno, všichni, nikdo* (F. Štícha 2011: s. 423)

Číslovky základní: označující buďto prosté určité množství (*tři, sedm*) nebo, a to na rozdíl od číslovek určitých, mohou vyjadřovat neurčité množství, příklad: *spousta, kopa* (F. Štícha 2011: s. 424)

Číslovky numerické: mající za úkol pojmenovávat čísla a číslice. Na rozdíl od číslovek základních však nevyjadřují počet věcí nebo osob, ale nesou pouze

¹⁵ František Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, s. 417 – 423

vyjádření určitého čísla, příklad: *nula, jedna, deset, tisíc, jednička, pětka, stovka* (F. Štícha 2011: s. 424)

Číslovky úhrnné: „*vyjadřují počet členů skupiny jako souhrn; (devatero řemesel, desatero přikázání, dvě dítek)*“¹⁶

Číslovky úplnostní: „*(oba, oboje, poobakrát) vyjadřují úplné vyčerpání počtu dvou: oba odešli, obojí pohled, poobakrát nepřišel.*“¹⁷

Číslovky solitérní: „*(jediný, sám, jedinkrát) vyjadřují jevovou singularitu.*“¹⁸

Číslovky dílové: „*(polovina, půlka, čtvrt, osminka; půlit, rozčtvrtit) vyjadřují rozsah dílu odkazem k počtu stejně velkých dílů tvořících celek.*“¹⁹

Číslovky skupinové: „*(dvojice, trojka, sedmička) vyjadřují velikost skupiny uvedením počtu jejích prvků: (dvojice cvičenců, ruská trojka, evropská devítka, fotbalová jedenáctka)*“²⁰

Číslovky řadové: označují buďto určité či neurčité pořadí, příklad: *první, stý, tisící, několikátý* (F. Štícha 2011: s. 424)

Číslovky souborové: označují buďto určitý či neurčitý počet sad, příklad: *dvoje, desaterý, několikery* (F. Štícha 2011: s. 424)

Číslovky druhové: označují buďto určitý či neurčitý počet typů, příklad: *dvojí smích, desaterá vůně, několikery čaj* (F. Štícha 2011: s. 424)

Číslovky násobné: označují určitý či neurčitý počet opakování nebo kolikrát se nějaký počet znásobil: *dvakrát, dvojmo, dvojnásob, desetkrát, několikrát* (F. Štícha 2011: s. 424)

¹⁶ F. Štícha, *Kapitoly z české gramatiky*, s. 424

¹⁷ Tamtéž, s. 424

¹⁸ Tamtéž, s. 424

¹⁹ Tamtéž, s. 424

²⁰ Tamtéž, s. 424

Číslovky velikostní: „(desetitísíkový, několikamiliardový) vyjadřují rozsah souboru, objem sad.“²¹

Vladimír Šaur²² ve své knize uvádí pouze osm poddruhů číslovek, z nichž většina se shoduje s těmi z výše uvedeného seznamu od Františka Štíchy. Shodné jsou pak číslovky základní, neurčité, skupinové, řadové, souborové, násobné a druhové. Šaur tedy rozlišuje ještě jednu podskupinu navíc a to číslovky podílné. Ty mají ovšem stejné vlastnosti jako číslovky dílné od Františka Štíchy, je zde tedy pouze rozdíl v jejich názvu.

Josef Šimandl²³ popisuje ne zcela tradiční pohled na rozčleňování číslovek do dalších podtypů. Poddruhy číslovek rozlišuje na dvou osách, na ose vodorovné (X) a svislé (Y). Na první zmíněnou klade podtypy podle toho, jaké vyjadřují množství, jako například číslovky určité či neurčité. A k druhé zmíněné ose se vztahují například číslovky základní, řadové apod., ty se rozlišují podle svého typu množství, které označují.

Na osu X tedy Šimandl řadí číslovky:

Číslicové: označující nějaké množství, které lze zapsat číslicemi, řadí se sem číslovky určité

Nečíslicové: „jsou číslovky neurčité, algebraické a deiktické“²⁴

Na svislé ose, tedy na ose Y, jsou číslovky, které vyjadřují:

Aritmické pojetí – číslovky základní

Taktické pojetí – číslovky řadové

Aritmetické pojetí – číslovky násobné a číslovky pro jmenovatele zlomku

Holické pojetí – číslovky souborové, druhové, úhrnné a skupinové.

²¹ F. Štícha, *Kapitoly z české gramatiky*, s. 424

²² Vladimír Šaur, *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*, Praha 2004, s. 85 - 88

²³ F. Štícha (ed.), *Kapitoly z české gramatiky*, s. 695 - 698

²⁴ Tamtéž, s. 696

Vlastimil Styblík²⁵ a Jaroslav Hubáček²⁶ číslovky zařazují nejprve do skupiny určitých a neurčitých a následně je podle jejich specifitějšího významu řadí pouze do čtyř kategorií. To znamená, že výrazy z těchto skupin mají vždy svou určitou a neurčitou podobu. Rozlišují číslovky základní, řadové, násobné a druhové, které se vlastnostmi shodují s výše uvedenými poddruhy od ostatních autorů.

Podobné rozdělení uvádí i autor Václav Cvrček²⁷ v knize *Mluvnice současné češtiny*, který stejně jako dva předchozí autoři, také on uvádí tyto čtyři podtypy. Nicméně oproti ostatním gramatikám se liší tím, že číslovky neurčité nezařazuje ani do jedné z těchto skupin ani jako do slovního druhu číslovek vůbec. Těmto výrazům pak v knize odkázal kapitoly o příslovcích a zájmenech.

Za to nejtypičtější rozdělování číslovek do dalších podtypů by se dalo považovat to podle Vlastimila Styblíka a Jaroslava Hubáčka, kdy se číslovky obvykle dělí do čtyř až pěti druhů a každý z nich má vždy svou určitou a neurčitou podobu.

2.2. Druhy číslovek v italském prostředí:

Ačkoli se mezi sebou italské gramatiky, které jsou uvedeny níže, neshodují v považování číslovek za samostatný slovní druh, na jejich následné rozdělení mají povětšinou podobný názor, avšak určité rozdílnosti zde také nalezneme. Nyní zde bude porovnáno několik gramatik, přičemž ta první z nich řadí číslovky pod adjektiva, následující je pokládají za samostatný slovní druh a poslední gramatika je nezmiňuje vůbec a kategorii číslovek tedy neuznává.

Autoři Maurizio Dardano a Pietro Trifone²⁸ ve své gramatice s názvem *La Nuova grammatica italiana* číslovky klasifikují jako *aggettivi numerali* a rozlišují tři hlavní druhy, které se shodují s vlastnostmi českých číslovek. *Aggettivi numerali cardinali*, které mají českou variantu v číslovkách základních, *aggettivi numerali ordinali* pak nalézají

²⁵ Vlastimil Styblík, *Přehledná mluvnice češtiny pro základní školy*, Praha 1992, s. 68

²⁶ Jaroslav Hubáček – Eva Jandová – Eva Svobodová, *Čeština pro učitele*, Opava 2002, s. 134

²⁷ Václav Cvrček, *Mluvnice současné češtiny*, Praha 2010, s. 226 - 234

²⁸ M. Dardano – P. Trifone, *La nuova grammatica della lingua italiana*, s. 220-226

podobu u českých číslovek řadových a *aggettivi numerali moltiplicativi* u číslovek násobných.

Kromě těchto hlavních druhů, autoři rozlišují ještě další tři, které nemají podobu adjektiv, a proto je nezařazují mezi hlavní druhy.

Aggettivi numerali frazionari označují jednu nebo více částí celku. Jejich výrazy mají formu podstatných jmen a pojí se s číslovkami základními, příklad: *un terzo, tre quarti* (M. Dardano – P. Trifone 2006: s. 226)

Aggettivi numerali distributivi jsou slovní spojení číslovek základních s předložkami *a* nebo *per*, které označují způsob, po kolika jsou osoby či věci rozděleny, příklad: *ad uno ad uno, uno per uno, tre alla volta* (M. Dardano – P. Trifone 2006: s. 226)

Aggettivi numerali collettivi vyjadřují početný celek osob nebo věcí a jejich výrazy jsou v podobě podstatných jmen, příklad: *paio, coppia, decina, ventina* (M. Dardano – P. Trifone 2006: s. 226)

Mezi další, kteří číslovky nepovažují za samostatný slovní druh, je kolektiv autorů Carla Graziani, Vittoria Paiano, Paola Pippia a Franca Soracco²⁹. V jejich gramatice jsou číslovky včleněny do kapitoly *aggettivi e pronomi*, kde jsou následně rozdělovány pouze do tří podtypů: *numerali cardinali, numerali ordinali, numerali moltiplicativi*. Tyto tři druhy se shodují s popisy ze zde již uvedených gramatik. V této gramatice je dále kladen důraz na rozeznání adjektivních číslovek od těch zájmených.

Luca Serianni³⁰ v knize *Grammatica italiana* považuje číslovky za samostatný slovní druh a rozeznává pět základních podtypů: *Numerali cardinali, ordinali, frazionari, moltiplicativi* a *sostantivi e aggettivi numerativi*. První čtyři podskupiny se shodují s popisem v předchozí gramatice a do poslední zmíněné by se pak mohly zahrnovat *aggettivi numerali collettivi* a *aggettivi numerali distributivi*.

²⁹ Carla Graziani – Vittoria Paiano – Paola Pippia – Franca Soracco, *E-grammatica italiana. E-book di Grammatica italiana per il biennio*, Roma 2009, s. 106

³⁰ Luca Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 221-234

V *Enciclopedia dell'italiano 2011* Federico Faloppa³¹ pokládá číslovky, stejně jako Luca Serianni, za samostatný slovní druh. Podobný pohled má i na jejich následné rozdělování. Faloppa rozlišuje čtyři hlavní podtypy a to *numerali cardinali*, *ordinali* a *frazionari*. Jako čtvrtý poddruh uvádí *altri tipi*, do kterých autor zahrnuje *numerali moltiplicativi*, *numerali distributivi* a *numerali colettivi*.

Giuseppe Patota³² nepovažuje číslovky za samostatný slovní druh, v kapitole o adjektivech pouze uvádí, že jejich další funkcí může být i vyjadřování množství. Nicméně v kapitole s názvem *Altri pronomi e aggettivi pronominali* se již vyskytuje samostatná kapitola s názvem *i numeri*. Která je následně rozdělována do čtyři podskupin: *i numerali cardinali*, *i numerali ordinali*, *i numerali moltiplicativi* a *i nomi-numero*. První tři zmíněné poddruhy jsou shodné svou povahou s těmi, které zde uvádějí jiní autoři. Poslední kategorie se pak shoduje s typem číslovek *i numerali collettivi*.

Jsou zde ale případy, kdy italské gramatiky neuznávají kategorii číslovek vůbec. Kupříkladu autor Paola D'Achille³³ patří právě k těmto zmíněným. Do svého výčtu slovních druhů číslovky nezahrnuje vůbec a neřadí je ani pod adjektiva.

Je tedy patrné, že ačkoliv mají italské i české gramatiky jiný pohled na roztrídění číslovek do jejich dalších podskupin, povahy těchto druhů jsou popisovány podobně.

Je zde představeno větší číslo gramatik, které považují číslovky za samostatný slovní druh, ať už je to v češtině či italštině, než těch, které tento slovní druh zařazují pod adjektiva. Nejmenší počet v obou jazycích zastávají gramatiky, které nepovažují číslovky za samostatný druh vůbec a neuvádějí je ani pod adjektiva. Ve výše uvedených gramatikách u obou jazyků mají své zastoupení vždy číslovky základní, řadové a násobné. Rozdíl mezi těmito pohledy na číslovky u obou jazyků je pak pohled na číslovky neurčité, které jsou v italštině řazeny pod jiné slovní druhy, jako například pod adjektiva, zájmena či do skupiny s názvem *quantificatore*. Namísto toho, jsou číslovky neurčité v češtině ve velkém množství případů považovány za podtyp tohoto slovního druhu.

³¹ [http://www.treccani.it/enciclopedia/numerali_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/numerali_(Enciclopedia-dell'Italiano)/)

³² Giuseppe Patota, *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, Novara 2006, s. 250 - 257

³³ Paolo D'Achille, *L'italiano contemporaneo*, Bologna 2006

V následujících tabulkách je obsažen stručný přehled podtypů číslovek, jaké zde zmínění italští autoři rozlišují.

Autor	Název	Podtypy
Maurizio Dardano - Pietro Trifone³⁴	Aggettivi numerali	aggettivi numerali cardinali <i>uno, ventitré, cento, mille ...</i>
		aggettivi numerali ordinali <i>primo, quarto, ventesimo, centesimo ...</i>
		aggettivi numerali moltiplicativi <i>doppio, triplo, quadruplice, cinque volte ...</i>
		aggettivi numerali frazionari <i>un terzo ($\frac{1}{3}$), cinque dodicesimi ($\frac{5}{12}$)...</i>
		aggettivi numerali distributtivi <i>ad uno ad uno, (due) per due, tre alla volta ...</i>
		aggettivi numerali collettivi <i>paio, coppia, decina, centinaio ...</i>

Autor	Název	Podtypy
C. Graziani - V. Paiano - P. Pippia - F. Soracco³⁵	Aggettivi e pronomi	numerali cardinali <i>uno, duecento ...</i>
		numerali ordinali <i>primo, undicesimo ...</i>
		numerali moltiplicativi <i>doppio, duplice, triplice ...</i>

³⁴ M. Dardano – P. Trifone, *La nuova grammatica della lingua italiana*, s. 220-226

³⁵ Carla Graziani – Vittoria Paiano – Paola Pippia – Franca Soracco, *E-grammatica italiana. E-book di Grammatica italiana per il biennio*, s. 106

Autor	Název	Podtypy
L. Serianni³⁶	Numerali	numerali cardinali <i>zero, ventuno, milione ...</i>
		numerali ordinali <i>primo, secondo, settantaduesimo ...</i>
		numerali frazionari <i>un mezzo, otto quinti ...</i>
		numerali moltiplicativi <i>doppio, triplo, sestuplo ...</i>
		sostantivi e aggettivi numerativi <i>paio, coppia, duetto, ambedue ...</i>

Autor	Název	Podtypy
F. Faloppa³⁷	Numerali	numerali cardinali <i>cinquanta milioni, quattro miliardi ...</i>
		numerali ordinali <i>primo, terza, quarto, decimo ...</i>
		numerali frazionari <i>un terzo, due quinti, quattro decimi ...</i>
		<u>altri tipi:</u> numerali moltiplicativi <i>doppio, triplo, quadruplo ...</i> numerali distributivi <i>a uno a uno, due per volta ...</i> numerali collettivi <i>paio, coppia, duo, trio, decina ...</i>

³⁶ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 221-234

³⁷ [http://www.treccani.it/enciclopedia/numerali_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/numerali_(Enciclopedia-dell'Italiano)/)

Autor	Název	Podtypy
Giuseppe Patota ³⁸	I numeri	I numerali cardinali <i>uno, ventuno, novantanove, dodicimila ...</i>
		I numerali ordinali <i>undicesimo, millesima, quarantesime ...</i>
		I numerali moltiplicativi <i>doppio, triplo, quintuplo, duplice ...</i>
		I nomi-numero <i>coppia, paio, tripletta, duetto, decina ...</i>

³⁸ G. Patota, *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, s. 250 - 257

3. Rozdíly v zápisu číslovek i číslic v italském a českém jazyce

Po prvotně uvedených rozdílech v obou jazycích v považování číslovek za samostatný slovní druh, se teď zaměřím na další z jejich odlišností, kterým je jejich samotný grafický zápis.

3.1. Zápis řadových číslovek pomocí arabských číslic

Jako první rozdíl zde bude uvedeno psaní řadových číslovek pomocí arabských číslic. Pokud je totiž k takovému zápisu použijeme, v českém jazyce se za ně, podle Markéty Pravdové a Ivany Svobodové³⁹, přidává tečka.

Sylva Hamplová⁴⁰, Maurizio Dardano a Pietro Trifone⁴¹ uvádějí, že jinak je tomu v italském jazyce, kde se za číslicemi, které vyjadřují číslovku řadovou, tečka nepřidává. Namísto toho se za ně klade index, který označuje koncovku číslovky řadové a je schopen rozlišit její rod. Pro rod mužský se tak používá index ^o a pro rod ženský index ^a, příklad: *1° (primo), 3^a (terza)*⁴².

3.2. Zápis řadových číslovek pomocí římských číslic

Zapisujeme-li však číslovky řadové římskými číslicemi, podle Vladimíra Šaura⁴³ a autorek Pravdové a Svobodové⁴⁴ se za ně píše tečka (*Karel IV., III. patro*)⁴⁵, ta se ale podle Hamplové⁴⁶ při italském zapisování v tomto případě neuvádí a nepřidává se ani

³⁹ M. Pravdová – I. Svobodová, *Akademická příručka českého jazyka*, s. 465

⁴⁰ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 153

⁴¹ M. Dardano – P. Trifone, *La nuova grammatica della lingua italiana*, s. 224

⁴² Maurizio Dardano – Pietro Trifone, *Grammatica italiana modulare*, s. 167

⁴³ Vladimír Šaur, *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*, s. 87

⁴⁴ M. Pravdová – I. Svobodová, *Akademická příručka českého jazyka*, s. 465

⁴⁵ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=785&id=793>

⁴⁶ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 153

index označující rod, rovněž ani jiní italští autoři nepřipisují tečku ve svých uvedených příkladech: *Paolo VI* (M. Dardano – P. Trifone 2002: s. 167)

il secolo XIX (S. Hamplová 2004: s. 153)

XXXVI Reggimento Fanteria (L. Serianni 2007: s. 222)

3.3. Přidávání koncovek k číselným výrazům číslovek řadových

Vladimír Šaur⁴⁷ spolu s autorkami Pravdovou a Svobodovou⁴⁸ se shodují, že při psaní řadových číslovek pomocí arabských číslic, by se za ně neměly přidávat koncovky vyjadřující rod a pád (*o 8mé, *o 8-mé, *8mý, *8-mý, *19tý, *19-tý)⁴⁹.

Luca Serianni⁵⁰, s nímž se shoduje i Federico Faloppa⁵¹, ve své knize píše, že je tato možnost, tedy kombinace číslic a koncovek, v italském jazyce možná. Doplnuje to informací, že se tohoto stylu zápisu používá jen v neformálním stylu (*75esimo, 400esima*).⁵²

3.4. Zápis číslovek slovy

Zapisujeme-li číslovky řadové a základní pomocí slov, v češtině se pak podle Josefa Šimandla⁵³ píší tyto výrazy zpravidla odděleně (*dva tisíce dvě stě třicet jedna*⁵⁴, *sto padesátý pátý*⁵⁵). Vladimír Šaur⁵⁶ a Šimandl uvádí, že psaní číslovek dohromady je možné jen tehdy, pokud je jejich pořadí obráceno: *děvĕtapadesát* (V. Šaur 2004: s. 76).

⁴⁷ V. Šaur, *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*, s. 77

⁴⁸ M. Pravdová – I. Svobodová, *Akademická příručka českého jazyka*, s. 465

⁴⁹ T <http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=790&id=785>

⁵⁰ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 222

⁵¹ [http://www.treccani.it/enciclopedia/numerali_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/numerali_(Enciclopedia-dell'Italiano)/)

⁵² Tamtéž

⁵³ F. Štícha, *Kapitoly z české gramatiky*, s. 721

⁵⁴ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=785&id=791>

⁵⁵ F. Štícha, *Kapitoly z české gramatiky*, s. 721

⁵⁶ V. Šaur, *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*, s. 76

Číslovky řadové se však píší dohromady i tehdy, pokud jejich pořadí obráceno není, musí však obsahovat hodnotu sta, tisíce a vyšších řádů, příklad: *dvoustý, pětitisícový, dvoumiliontý* (F. Štícha 2011: s. 721). Šaur nicméně dodává, že takovéto spojování číslovek je možné jen v hovorovém jazyce. Jaroslav Hubáček⁵⁷ ale uvádí, že tohoto zápisu je možné i při psaní těchto výrazů na poštovní poukázky. Šimandl ani jedno z těchto dvou pravidel neuvádí.

Podle autorů Maurizio Dardano a Pietro Trifone⁵⁸ se tyto vícečlenné výrazy *i numerali cardinali* píší vždy dohromady. Uvádějí však jednu výjimku, a to takovou, že je možné zapisovat spojení slov odděleně pouze tehdy, pokud na prvním místě slovního spojení stojí číslovka *cento, mille*, za ně se pak může či nemusí klást spojka *e*, která tyto výrazy spojuje s jinou základní číslovkou a mezi sebou je zároveň odděluje, příklad: *mille e due* (M. Dardano – P. Trifone 2002: s. 163), *trecento e tre, mille e cinquecento* (S. Hamplová 2004: s. 150).

Samostatné psaní je pak podle autorů Dardano, Trifone a Sylvy Hamplové povinné jen u výrazů typu *milione, miliardo, bilione* a dalších číslovek, které mají formu substantiva a to v případě, pokud by tyto výrazy číslovka předcházela.

Příklad: *tre milioni* (S. Hamplová 2004: s. 150), *tre miliardi* (M. Dardano – P. Trifone 2002: s. 163). Sylva Hamplová dále píše, že k těmto substantivům je nutno připojovat nižší číslovky pomocí spojky *e*, nicméně Dardano a Trifone se o tomto pravidle nezmiňují a uvádějí příklad, kde se tato spojka nevyskytuje:

- *due milioni trecentomila euro* - M. Dardano – P. Trifone 2002: s. 164
- *milione e trecentomila* – S. Hamplová 2004: s. 150

V tabulce jsou uvedeny příklady podobného typu těm, které jsou zmíněny v této kapitole.

V prvních dvou řádcích jsou příklady číslovek základních, které jsou v prvním sloupci psány dohromady a ve třetím naopak zvlášť. Výsledky mají potvrdit tvrzení autorů, že se tyto číslovky píší zpravidla dohromady.

V dalších řádcích jsou číslovky mající formu substantiva. V prvních dvou vždy předchází základní číslovka druhou, která je ve tvaru podstatného jména. V prvním

⁵⁷ Jaroslav Hubáček, *Čeština pro učitele*, s. 149

⁵⁸ M. Dardano – P. Trifone, *Grammatica italiana modulare*, s. 163

sloupci jsou tyto výrazy psány dohromady a ve třetím zvlášť. Podle zde zmíněných autorů by se měly příklady tohoto typu psát zpravidla odděleně.

Dva další řádky obsahují příklady sestávající z číslovky ve formě substantiva a nižších číslovek. Ty příklady, které jsou mezi sebou odděleny mezerou, se nacházejí v prvním sloupci a ve třetím jsou pak ty, které jsou k sobě připojeny pomocí spojky *e*. Tyto příklady by měly ukázat, jaká forma zápisu je běžnější.

Dardano, Trifone a Hamplová se zmiňují o možnosti, kromě jejich psaní dohromady, připojování nižších číslovek k výrazům *cento* a *mille* pomocí spojky *e*. Poslední dva příklady mají tedy ukázat, jaká z variant je častější.

Výsledky jsou z italského korpusu itWaC⁵⁹, čísla znázorňují výskyt v korpusu.

Příklad	Výskyt	Příklad	Výskyt
<i>trentasette</i>	1 076	<i>trenta sette</i>	0
<i>ventidue</i>	4 358	<i>venti due</i>	9
<i>tremiliardi</i>	17	<i>tre miliardi</i>	1 672
<i>tremilioni</i>	157	<i>tre milioni</i>	6 115
<i>un milione</i> <i>trecentomila</i>	3	<i>un milione e</i> <i>trecentomila</i>	127
<i>un miliardo</i> <i>cinquecento</i>	2	<i>un miliardo e</i> <i>cinquecento</i>	15
<i>milleduecento</i>	404	<i>mille e duecento</i>	99
<i>centocinquanta</i>	3 071	<i>cento e cinquanta</i>	6

Výsledky z této tabulky potvrzují tvrzení, že se číslovky základní, sestávající pouze z desítek, píší zpravidla dohromady. Dále vyplývá, že *milione* a *miliardo* stojí odděleně od ostatních číslovek. Převládá však varianta připojování nižších číslovek k těmto výrazům pomocí spojky *e* namísto pouhým oddělováním mezerou. Jako poslední je uveden příklad zápisu číslovek *mille* a *cento*, ke kterým se nižší číslovky mohou či

⁵⁹ Baroni, M. – Bernardini, S. – Ferraresi, A. – Zanchetta, E.: itWaC. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

nemusí připojovat pomocí spojky *e*, nebo mohou být psány dohromady. Zde zvítězila varianta psaní těchto výrazů dohromady, nicméně výskyt druhého způsobu je také běžný.

V tabulce níže uvedené jsou výsledky z Českého národního korpusu, vyhledány pomocí aplikace SyD⁶⁰. Jsou zde vždy srovnány dvě varianty zápisu číslovek. V prvním sloupci jsou výrazy psány odděleně a ve třetím naopak dohromady.

Příklad	Výskyt	Příklad	Výskyt
tři tisíce dvě stě	100%	třítisícedvěstě	0%
dvě stě padesát	100%	dvěstěpadesát	0%
padesát tři	100%	padesát tři	0%
tři a šedesát	0%	třiašedesát	100%
dva a padesát	0%	dvaapadesát	100%

Tato tabulka tedy potvrzuje tvrzení českých autorů z této kapitoly. Číslovky základní se píší zásadně odděleně, jedinou výjimkou jejich psaní dohromady je, pokud by se jejich pořadí obrátilo.

3.5. Psaní mezery v datech

V českém jazyce, podle autorek Pravdové a Svobodové⁶¹, se vždy při označování dne a měsíce pomocí řadové číslovky zapsané číslicí, píše tečka a poté mezera: *1. 2. 2007*⁶² nikoli však **1.2.2007*⁶³. Bez tečky je pak datum možné zapsat jen formou dvoumístného čísla *01.02.2007*⁶⁴, zde se pak naopak mezera psát nesmí: **01. 02. 2007*⁶⁵.

⁶⁰ <http://syd.korpus.cz>

⁶¹ M. Pravdová – I. Svobodová, *Akademická příručka českého jazyka*, s. 476 - 477

⁶² <http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=160&id=810>

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=160&id=810>

⁶⁵ Tamtéž

V italštině, se pak podle autora Luca Serianniho data tohoto typu zapisují vždy bez mezery (6.12.1987,)⁶⁶.

Příklad *11.9.2001* mělo v korpusu itWaC⁶⁷ 138 výskytů, kdežto tentýž příklad psán s mezerami, tedy: *11. 9. 2001* měl výskyt nulový.

Příklad *11.9.2001* měl v aplikaci SyD⁶⁸ nulový výskyt a příklad *11. 9. 2001* psán s mezerou měl naopak výskyt 100%.

⁶⁶ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 222

⁶⁷ Baroni, M. – Bernardini, S. – Ferraresi, A. – Zanchetta, E.: *itWaC. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>*

⁶⁸ <http://syd.korpus.cz/gzQzHc3B.syn>

4. Rozdíly v používání číslovek v českém a italském jazyce

Po rozdílech v zapisování italských a českých číslovek se zde pokusím uvést určité rozdíly v jejich samotném používání. V této kapitole se nebudu zaměřovat na rozdíly v použití číslovek neurčitých, které jak už bylo zmíněno v kapitole č. 2, nejsou v italském jazyce za číslovky považovány.

4.1. Užití číslovek řadových oproti číslovkám základním

4.1.1. V datech

V českém jazyce se řadová číslovka užívá vždy při označování v datech dne a měsíce (6. (šestého) července)⁶⁹, nicméně jak uvádí Sylva Hamplová⁷⁰ v italštině tomu tak není. Luca Serianni⁷¹ uvádí, že v tomto případě číslovka řadová označuje vždy první den v měsíci, zde jsou pak možné dvě formy zápisu a to pomocí arabské číslice s exponentem nebo bez něj:

1) *il 1° gennaio*⁷²

2) *Milano, 1 maggio 1864*⁷³

Zbylé dny jsou zastoupeny číslovkou základní: *l'11 settembre, il 3 aprile* (S. Hamplová 2004: s. 151).

Na následujících příkladech v tabulce se bude ověřovat tvrzení autora Serianniho a Hamplové, tedy, že se v datech uvádějí číslovky základní namísto těch řadových. V prvním sloupci je uvedeno datum vždy s použitím číslovky řadové, naopak ve třetím s použitím číslovky základní.

⁶⁹ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=160&dotaz=%C5%99adov%C3%A9%20%C4%8D%C3%ADslovky>

⁷⁰ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 151

⁷¹ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 232

⁷² S. Hamplová, *Mluvnice italštiny*, s. 151

⁷³ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 232

Příklad	výskyt	příklad	výskyt
<i>11. settembre</i>	3 / 2,76	<i>11 settembre</i>	35 991 / 16 933,25
<i>6. giugno</i>	5 / 4,07	<i>6 giugno</i>	10 844 / 5 282,59
<i>sesto giugno</i>	0 / 0,00	<i>sei giugno</i>	12 / 8,26
<i>undicesimo settembre</i>	0 / 0,00	<i>undici settembre</i>	796 / 433,32

*Výsledky pocházejí z italského korpusu itWaC⁷⁴.

Následující příklady mají ukázat, zdali je běžnější zapisování dat v českém jazyce pomocí základních číslovek nebo pomocí těch řadových.

Příklad	Výskyt	Příklad	Výskyt
pátý duben	100%	pět duben	0%
5. duben	100%	5 duben	0%
6. červen	100%	6 červen	0%

* Výsledky pocházejí z aplikace SyD⁷⁵ pracující s výsledky z českého národního korpusu.

Tyto výsledky korespondují s tvrzením Serianniho a Sylvy Hamplové. V datech se v italštině používají pouze číslovky základní namísto těch řadových. V českém jazyce naopak převažují vždy číslovky řadové nad těmi základními.

4.1.2. Při označování desetiletí

Sylva Hamplová⁷⁶ jako další rozdíl v používání číslovek řadových a základních v obou jazycích, uvádí rozdíl v označování desetiletí. V italštině se pro jejich vyjádření užívá číslovky základní, namísto češtiny, ve které jsou v tomto případě zastoupeny číslovky řadové: *gli anni venti – dvacátá léta* (S. Hamplová 2004: s. 151). Luca Serianni⁷⁷

⁷⁴ Baroni, M. – Bernardini, S. – Ferraresi, A. – Zanchetta, E.: itWaC. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

⁷⁵ <https://syd.korpus.cz/>

⁷⁶ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 151

⁷⁷ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 227

ve svých příkladech rovněž v tomto případě uvádí číslovky základní namísto číslovek řadových, jako je tomu v češtině.

V následující tabulce bude vždy v prvním sloupci představena varianta označování desetiletí v italštině pomocí číslovky základní a ve třetím naopak pomocí číslovky řadové. Tabulka má potvrdit tvrzení výše uvedených autorů.

příklad	výskyt	příklad	výskyt
<i>anni venti</i>	1 314	<i>anni ventesimi</i>	0
<i>anni sessanta</i>	4 934	<i>anni sessantesimi</i>	0
<i>anni novanta</i>	5 148	<i>anni novantesimi</i>	0
<i>anni quaranta</i>	800	<i>anni quarantesimi</i>	0

*Výsledky pocházejí z italského korpusu itWaC⁷⁸.

Z tabulky vyplývá, že při označování desetiletí, se v italštině používají číslovky základní namísto těch řadových, jako je tomu v českém jazyce.

4.1.3. V letopočtech

Sylva Hamplová⁷⁹ jako další odlišnost v užívání řadových a základních číslovek v obou jazycích, uvádí rozdíl v letopočtech. V italském jazyce se pro označení letopočtu používá číslovka základní, na rozdíl od jazyka českého, kde se mohou používat i číslovky řadové. Hamplová uvádí příklad: *(nel)l'anno 1939 = (nel)l'anno mille novecentotrentanove – roku nebo v roce devatenáctistém třicátém devátém* (S. Hamplová 2004: s. 151).

Dále Hamplová uvádí způsob zápisu století v italském jazyce a to přesněji v historických a literárních dílech, kdy je v tomto případě zvykem je označovat základními číslovkami. Takto se označují v italštině pouze staletí od 13. do 20. Italština

⁷⁸ Baroni, M. – Bernardini, S. – Ferraresi, A. – Zanchetta, E.: itWaC. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

⁷⁹ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 151

však nazývá jednotlivá staletí jiným způsobem nežli čeština, příklad: 1200 – 1299 (13. stol.) – *il Duecento*; 1800 – 1899 (19. stol.) – *l'Ottocento* (S. Hamplová 2004: s. 151).

4.1.4. Při číslování stránek

Sylva Hamplová⁸⁰ dále uvádí další rozdíl a to při číslování stránek. V italském jazyce se totiž v tomto případě používají pouze číslovky základní namísto češtiny, kde je možné použít i číslovky řadových. Uvádí příklad: *la pagina quaranta – čtyřicátá stránka; a pagina centotrenatrè – na stránce sté třicáté třetí* (S. Hamplová 2004: s. 151).

V následující tabulce budou porovnány příklady podobným těm, které zde byly uvedeny. Vždy bude porovnána varianta s číslovkou základní a číslovkou řadovou.

Syntagma	Výskyt	Syntagma	Výskyt
<i>pagina dieci</i>	10	<i>pagina decima</i>	0
<i>pagina cento</i>	6	<i>pagina centesima</i>	0
<i>pagina venti</i>	20	<i>pagina ventesima</i>	0

*Výsledky pocházejí z italského korpusu itWaC⁸¹

Z výsledků vyplývá, že v označování stran se v italštině používají číslovky základní namísto těch řadových, u kterých byl výskyt nulový. Výsledky tak potvrzují tvrzení Sylvy Hamplové.

4.1.5. Při označování století

Další odlišností v používání číslovek v italštině a češtině je v označování století. Autorky Marie Pravdová a Ivana Svobodová⁸² toto pravidlo popisují tak, že první století

⁸⁰ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 151

⁸¹ Baroni, M. – Bernardini, S. – Ferraresi, A. – Zanchetta, E.: itWaC. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

⁸² M. Pravdová – I. Svobodová, *Akademická příručka českého jazyka*, s. 477

započalo rokem 1, 2 a končí rokem 100, druhé století pak začíná rokem 101 a končí rokem 200, dvacáté století započalo od prvního ledna 1901 a končí posledním dnem v prosinci 2000, toto pravidlo se pak uplatňuje na ostatní zbylá století.

Nicméně v italském jazyce, jak uvádí Sylva Hamplová⁸³, Maurizio Dardano a Pietro Trifone⁸⁴ není toto vyjadřování století pojato stejným způsobem. Od prvního století po to třinácté se oba dva jazyky v pravidle shodují, v italštině ale, počínaje třináctým stoletím, tedy rokem 1201 – 1299, se pravidlo mění. Století se pak podle Dardana a Trifoneho označují zpodstatněnými základními číslovkami vždy podle stovek v letopočtu. Tyto číslovky mají počáteční velké písmeno. Pokud jsou tato století zapisována číslicemi, na místě tisíce stojí apostrof. Dardano a Trifone tedy uvádějí pouze tuto jedinou možnost zápisu, nicméně Patrizia Petricola⁸⁵ a Giuseppe Patota⁸⁶ uvádí, že je možné použití obou variant. To znamená označení století pomocí substantivizované číslovky jako je *il Trecento*, ale také jeho ekvivalentem *quattordicesimo secolo*.

4.2. Postavení číslovek před či za podstatným jménem

Jak už bylo uvedeno v první kapitole, číslovky nalézají podobu ve více slovních druzích a nejčastěji pak v přídavných jménech. Tato kapitola se bude týkat právě těch číslovek, které mají adjektivní podobu, přesněji pak zdali stojí před nebo za svým počítaným předmětem.

⁸³ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 151

⁸⁴ M. Dardano – P. Trifone, *La nuova grammatica della lingua italiana*, s. 225

⁸⁵ [http://www.treccani.it/enciclopedia/nomi-dei-prontuario-secoli_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/nomi-dei-prontuario-secoli_(Enciclopedia-dell'Italiano)/)

⁸⁶ G. Patota, *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, s. 255

4.2.1. Postavení číslovek před či za podstatným jménem v italštině

Obvyklá pozice základních číslovek v italštině je podle Dardana, Trifoneho⁸⁷ a Serianniho⁸⁸ před substantivem ke kterému se vztahuje: *una tragedia in tre atti* (M. Dardano – P. Trifone 2006: s. 222). Jejich postavení však může být i za podstatným jménem a to zejména v matematických, obchodních a administrativních textech či v právních rozsudkách: *il tribunale condanna l'imputato alla pena di mesi otto di reclusione; un segmento della lunghezza di cm 22* (M. Dardano – P. Trifone 2006: s. 222).

Číslovky řadové, stejně jako číslovky základní, předcházejí podstatné jméno, ke kterému se vztahují: *il primo amore, il ventesimo posto* (L. Serianni 2007: s. 231). Serianni dále uvádí příklady, kde je jejich postavení až za podstatným jménem. Číslovky řadové tuto pozici zaujímají u jmen králů, papežů a jimi podobných, nebo pokud chtějí zdůraznit číselnou posloupnost, především pak u odkazů na divadelní či literární jednání, scény, zpěvy apod.: *Umberto primo (Umberto I); nella scena seconda dell'atto terzo*⁸⁹. Serianni dodává, že v psané podobě je toto postavení, kromě jmen panovníků, běžné, jeli číslovka řadová vyjádřena římskými číslicemi, pokud je ale vyjádřena slovy, její pozice pak není povinná: *nel libro quinto; nel terzo cerchio*. (L. Serianni 2007: s. 231)

V tabulkách jsou uvedeny příklady, u kterých v prvním sloupci číslovka základní předchází svůj počítaný předmět a ve třetím se nachází až za ním. V první tabulce je použito pouze číslovek základních a v té druhé naopak číslovek řadových.

Syntagma	Výskyt	Syntagma	Výskyt
<i>quattro cani</i>	151	<i>cani quattro</i>	0
<i>dieci ragazzi</i>	115	<i>ragazzi dieci</i>	0
<i>tre macchine</i>	171	<i>macchine tre</i>	3
<i>otto mesi</i>	4 980	<i>mesi otto</i>	135
<i>10 anni</i>	29 620	<i>anni 10</i>	411
<i>10 kg</i>	1 041	<i>kg 10</i>	37

⁸⁷ M. Dardano – P. Trifone, *La nuova grammatica della lingua italiana*, s. 222

⁸⁸ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 224

⁸⁹ Tamtéž, s. 231

20 cm	1 868	cm 20	223
-------	-------	-------	-----

*Výsledky z tabulky pocházejí z italského korpusu itWaC⁹⁰.

Tato tabulka tedy potvrzuje, že obvyklá pozice základní číslovky je, před substantivem se kterým tvoří syntagma. U čtyř posledních příkladů, kdy je číslovka za svým počítaným referentem, je jejich výskyt vyšší než u těch předchozích. Tyto příklady se vyskytovaly na internetových stránkách v kontextech především buďto matematických, administrativních či právních, a potvrzují tak výjimku, o které se zmiňují autoři Maurizio Dardano, Pietro Trifone a Luca Seianni.

Syntagma	Výskyt	Syntagma	Výskyt
primo amore	1 574	amore primo	5
quinta casa	38	casa quinta	0
II casa	9	casa II	5
sesta lezione	47	lezione sesta	3
primo Umberto	0	Umberto primo	33
XII Pius	0	Pius XII	35
seconda scena	156	scena seconda	41
II scena	8	scena II	42
III volume	40	volume III	52
terzo volume	678	volume terzo	24
III atto	40	atto III	62
terzo atto	798	atto terzo	91

I tato tabulka se shoduje s pravidly uvedenými Seriannim. Všeobecně z této tabulky vyplývá, že obvyklé postavení číslovky řadové je před jejím počítaným jménem. Výjimkou je pak označování panovníků, kdy je její pozice až za jménem. Postpozice také převládá u římských číslic, které se vztahují k výrazům týkajících se umění, pokud je v tomto případě číslovka řadová vyjádřena slovně, její postavení není tak zřejmé jako u ostatních případů, nicméně převládá pozice před jménem.

⁹⁰ Baroni, M. – Bernardini, S. – Ferraresi, A. – Zanchetta, E.: itWaC. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

Celkově číslovka předcházející podstatné jméno objevuje v korpusu itWaC vícekrát než číslovka v pozici až za jménem. První případ měl 3 983 279 výskytů a druhý pouze 225 365. Je tedy patrné, že častěji číslovka předchází podstatné jméno, ke kterému se vztahuje.

4.2.2. Postavení číslovek před či za podstatným jménem v češtině

Podobně je tomu tak i v českém jazyce, ve kterém tyto druhy číslovek mají, stejně jako je tomu v italštině, povahu přídavných jmen a měly by tak zaujímat stejné postavení jako adjektiva. Slova, ke kterým se číslovky vztahují, by měly ve většině případů předcházet.

Na následující tabulce ukáží několik příkladů, které se podobají svou povahou těm výše uvedeným z italského jazyka. V prvním sloupci je vždy uvedeno syntagma, ve kterém číslovka ve formě adjektiva předchází jméno, ke kterému se vztahuje. Ve druhém pak procentuální výskyt daného syntagmatu v korpusu SyD⁹¹, ve třetím sloupci je opačné pořadí syntagmatu z prvního sloupce a následně jeho procentuální výskyt ve čtvrtém sloupci.

Syntagma	Výskyt v korpusu SyD	Syntagma	Výskyt v korpusu SyD
tři osoby	100%	osoby tři	0%
pět stran	100%	stran pět	0%
5 m	94,9%	m 5	5,1%
20 cm	99,38%	cm 20	0,62%
dvě kočky	100%	kočky dvě	0%
IV. Karel	0,28%	Karel IV.	99,72%
II. Václav	0%	Václav II.	100%
pátá kniha	76,92%	kniha pátá	23,08%
druhá scéna	87,5%	scéna druhá	12,5%

⁹¹ <https://syd.korpus.cz/>

Z této tabulky je patrné, že postavení číslovek základních a řadových, které mají povahu přídavných jmen, je v italském a českém jazyce téměř totožné. Výsledky však neberou v potaz aktuální členění větné, které může pozici číslovky v češtině ovlivnit. Nicméně, podle výsledků z tabulky, číslovka většinou své jméno, ke kterému se vztahuje, předchází. Čeština má však oproti italštině nižší výskyt u příkladů, vztahujících se k výjimce, která vypovídá o postavení číslovek základních za svým počítaným referentem zejména v matematických či administrativních kontextech, tato výjimka je tedy běžnější v italštině. Postpozice je pak vyžadována u jmen panovníků a je běžná i u divadelních či literárních výrazů, tak jako v italštině.

5. Syntaktická vazba

Jak už bylo uvedeno v předchozích kapitolách, číslovky mohou mít povahu jiných slovních druhů a ve větě tak zastávat vícero větných členů, jako například roli atributu, který Marie Čechová⁹² popisuje následovně:

„Přívlastek/ atribut je člen závislý na skladebním substantivu v jakékoli členské platnosti a toto substantivum zpravidla determinuje.“

Následně Čechová atributy dělí do několika podskupin, přičemž atribut vyjádřen číslovkou je nazýván kvantitativním.

Číslovky však mohou, kromě atributu, zastávat i funkci jiných větných členů, jako například:

Přímý předmět:	<i>Učitel mi dal pětku.</i>
Nepřímý předmět:	<i>Pátému dám jedničku.</i>
Příslovečného určení:	<i>Viděli jsme ho jen jednou.</i>
Podmět:	<i>Milión je hodně peněz.</i>

5.1. Číslovka jako atribut

Číslovka může v českém jazyce ve větě, podle Františka Štíchy⁹³, plnit funkci atributu shodného: *tři přání, první ročník, devatery hory, dvojité dveře, trojnásobný vítěz* (F. Štícha 2013: s. 726). Podle Marie Čechové⁹⁴ je atribut závislý na substantivu, které číslovka determinuje. To samé tvrdí i Giuseppe Patota⁹⁵, i on uvádí, že atribut je závislý na substantivu. Luca Serianni⁹⁶ zmiňuje, že i číslovka může plnit funkci atributu, jako příklad uvádí: *entro otto o nove giorni dovrei ricevere il mio primo stipendio* (L. Serianni

⁹² Marie Čechová, *Čeština – řeč a jazyk*, Praha 2000, s. 298

⁹³ F. Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, s. 725

⁹⁴ M. Čechová, *Čeština – řeč a jazyk*, s. 298

⁹⁵ G. Patota, *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, s. 434

⁹⁶ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 97

2007: s. 97). Autoři Maurizio Dardano a Pietro Trifone⁹⁷ uvádí, že veškerá přídavná jména plní ve větě funkci atributu a jelikož řadí číslovky pod adjektiva, tak i číslovka je v tomto případě přívlastkem, uvádí příklad: *i quattro giovani, il terzo piano* (M. Dardano – P. Trifone 2002: s. 37). Mohou se sem tedy řadit veškeré číslovky, které mají formu přídavného jména.

5.2. Číslovka ve funkci přímého, nepřímého předmětu a podmětu

Jelikož číslovka má i formu substantiva nebo zájmena, ve větě tak může představovat podmět nebo přímý či nepřímý předmět.

Přímý předmět:

František Štícha⁹⁸ uvádí, že přímý předmět může být v češtině zastoupen i číslovkou a závislost předmětu na řídicím slovesu či přídavného jména je vyjádřena řízeností. Marie Čechová⁹⁹ dále zmiňuje možnost příslovce a citoslovce být řídicím členem předmětu.

Přímý předmět nese v italském jazyce název *il complemento oggetto diretto*. Také Sylva Hamplová¹⁰⁰ se shoduje s českými autory gramatik a uvádí, že je *il complemento oggetto diretto* závislé na slovese. Přímý předmět, zastoupen číslovkou, může být vyjádřen i číslicemi a to nejčastěji v případech, kdy sloveso vyjadřuje nějakou míru (*Questo maiale pesa 100kg.*)¹⁰¹.

V následujících dvou příkladech bude vždy v závorkách uveden větný člen, který daný výraz ve větě představuje a uveden popisek, jaká je syntaktická vazba přímého předmětu, který bude označován v italské verzi zkratkou COD. V prvním příkladu bude číslovka ve tvaru podstatného jména a ve druhém ve tvaru zájmena.

⁹⁷ M. Dardano – P. Trifone, *La nuova grammatica della lingua italiana*, s. 127

⁹⁸ F. Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, s. 685

⁹⁹ M. Čechová, *Čeština – řeč a jazyk*, s. 293

¹⁰⁰ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny*, s. 309

¹⁰¹ Giampaolo Salvi – Laura Vanelli, *Nuova grammatica italiana*, Bologna 2004, s. 40

Pietro ha ottenuto il cinque.

- *Pietro* *ha ottenuto* *il cinque*
- (*soggetto*) (*predicato*) (COD)
- Giuseppe Patota¹⁰² uvádí, že sloveso *ottenere* si v podobném kontextu vyžaduje *il complemento oggetto diretto* a číslovka v tomto postavení je tímto slovesem řízena a je zároveň obligatorní.

Petr dostal pětku.

- Petr dostal pětku
- (podmět) (přísudek) (předmět přímý)
- I v tomto případě si sloveso *dostat* vyžaduje předmět přímý a číslovka je jím řízena a sloveso si jej vyžaduje.

Zájmeno: *Ieri ho visto ambedue.*

- *Ieri* *ho visto* *ambedue*
- (*il complemento di tempo*) (*predicato*) (COD)
- Také zde je podle autora Patoty¹⁰³ nezbytné doplnění *il complemento oggetto diretto* pro dosažení konečného smyslu věty. COD je v tomto případě řízeno slovesem a je obligatorní.

Včera jsem viděl obě dvě.

- Včera jsem viděl obě dvě
- (přísluvečné určení času) (přísudek) (předmět přímý)
- V této české verzi je i zde předmět přímý v podobě číslovky řízen slovesem a je na něm závislý.

Z těchto příkladů je patrné, že syntaktické vazby předmětu přímého, zastoupeného číslovkou, jsou v obou jazycích stejné.

¹⁰² G. Patota, *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, s. 394

¹⁰³ Tamtéž, s. 427

Nepřímý předmět:

V italštině nepřímý předmět pod názvem *il complemento oggetto indiretto* je opět jako přímý předmět řízen slovesem a sloveso ho může nebo nemusí vyžadovat. V češtině mohou mít číslovky tvar zájmena (*Ředitel dal oběma důtku*), podstatného jména (*Ředitel dal pářákovi důtku*), přídavného jména (*Prvnímu předal pan starosta pohár.*). V italštině je pak možné najít číslovky také ve tvaru zájmena (*Il direttore ha dato ambedue gli ammonizioni.*) substantiva (*Il papà ha regalato la macchina al cinquenne.*) i přídavného jména (*Il direttore ha ceduto la coppa al primo.*).

Na následujícím příkladu, jako v těch předchozích, je znázorněna syntaktická vazba. V závorkách budou pojmenovány větné členy a *il complemento oggetto indiretto* bude označen zkratkou COI.

Il direttore ha dato ambedue gli ammonizioni.

- *Il direttore* *ha dato* *ambedue* *gli ammonizioni*
- (*soggetto*) (*predicato*) (*COI*) (*COD*)
- Giuseppe Patota¹⁰⁴ uvádí, že sloveso *dare* se řadí mezi slovesa označovaná jako *trivalenti*, které vyžadují pro dosažení svého smyslu tři prvky. V tomto případě pak sloveso *dare* vyžaduje *soggetto*, *COI* a *COD*. V tomto případě je tedy *il complemento oggetto indiretto* obligatorní a řízené slovesem.

Ředitel dal oběma důtku

- *Ředitel* *dal* *oběma* *důtku*
- (*podmět*) (*přísudek*) (*předmět nepřímý*) (*předmět přímý*)
- Sloveso *dát* si vyžaduje předmět přímý a i předmět nepřímý, i zde je číslovka obligatorní a řízena slovesem.

I v případě nepřímého předmětu jsou syntaktické vazby v obou jazycích stejné.

¹⁰⁴ G. Patota, *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, s. 330

Podmět:

František Štícha¹⁰⁵ se zmiňuje o výskytu numerativního substantiva, to je tedy takové, které je vyjádřeno číslovkou (*dvačtyřicet je věk, kdy je už stará na cokoli; Oba jsou znamenití bojovníci a dorostou až do čtyř kilogramů.*)¹⁰⁶

Stejně tak je tomu v italštině, kdy podmět může být zastoupen číslovkou. Většinou jsou pak v podobě zájmena (*entrambi tacevano*)¹⁰⁷ či podstatného jména (*è uscito il sette sulla ruota di Cagliari*)¹⁰⁸.

*„Podmět tvoří spolu s přísudkem základní větnou dvojici. [...] Podmět tedy doplňuje význam všech sloves s výjimkou neosobních a jako jediný větný člen se musí gramaticky shodovat s přísudkovým slovesem.“*¹⁰⁹

Tato citace je platná pro oba dva jazyky, také v italštině podmět s přísudkem tvoří základní skladební dvojici.

5.3. Číslovka jako příslovečné určení

Italský jazyk rozlišuje více příslovečných určení než čeština. Dohromady jich má podle Hamplové¹¹⁰ 27 a Giuseppe Patota¹¹¹ uvádí počet 37, namísto toho František Štícha¹¹² uvádí pouze 10 druhů příslovečných určení v českém jazyce.

V češtině číslovky mohou plnit funkci například příslovečného určení času (*V roce 1937 byla největší sklizeň brambor.*) a příslovečného určení míry (*Viděl ho jen jednou.*).

Jelikož italština rozlišuje o něco větší počet druhů tohoto větného členu, může jich tak číslovka zastupovat více, například:

¹⁰⁵ F. Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, s. 669

¹⁰⁶ Tamtéž

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 221

¹⁰⁹ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 306

¹¹⁰ Tamtéž, s. 311 - 325

¹¹¹ G. Patota, *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, s. 436 - 445

¹¹² F. Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, s. 704 - 721

- Přísluvečné určení času - *il complemento di tempo*:
 - o *Le lezioni cominciano alle nove.* (S. Hamplová 2004: s. 313)
- Přísluvečné určení věku - *il complemento di età*:
 - o *Si è presentata una signorina sulla sessantina.* (S. Hamplová 2004: s. 321)
- Přísluvečné určení množství nebo míry - *il complemento quantità o misura*:
 - o *Il prezzo di questo reliquiario è stimato a molti milioni.* (S. Hamplová 2004: s. 320)
- Přísluvečné určení podílnosti - *il complemento distributivo*:
 - o *La medicina va presa ogni tre ore.* (S. Hamplová 2004: s. 321)
- Přísluvečné určení trestu - *il complemento di pena*:
 - o *L'automobilista fu multato per dieci euro.* (S. Hamplová 2004: s. 323)

Nyní zde bude uvedeno několik příkladů z tohoto výčtu. V každém z nich bude uveden jejich větné složení a následně řízenost či obligatornost mezi číslovkou a jinými větnými členy.

Le lezioni cominciano alle nove.

- *Le lezioni* *cominciano* *alle nove*
- (soggetto) (predicato) (il complemento di tempo)
- Patota¹¹³ neuvádí v tomto případě potřebu slovesa *cominciare* pro doplnění svého významu přísluvečné určení. V tomto případě *il complemento di tempo* jím není ani obligatorní ani řízené.

*Vyučování začíná v devět hodin*¹¹⁴.

- Vyučování začíná v devět hodin
- (podmět) (přísudek) (přísluvečné určení času)
- Také zde je přísluvečné určení času neřízené slovesem a není jím ani vyžadováno.

¹¹³ G. Patota, *Grammatica di riferimento nell'italiano contemporaneo*, s. 349

¹¹⁴ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 313

La medicina va presa ogni tre ore.

- *La medicina* *va presa* *ogni tre ore*
- (*soggetto*) (*predicato*) (*il complemento distributivo*)
- Patota¹¹⁵ uvádí, že i zde není vyžadováno *il complemento distributivo*, i zde tedy není číslovka řízena slovesem a není obligatorní.

*Lék je nutno brát každé tři hodiny.*¹¹⁶

- Lék je nutno brát každé tři hodiny
- (podmět) (příisudek) (příislovečné určení času)
- Sloveso si v tomto kontextu nevyžaduje příislovečné určení času, číslovka tak není řízena slovesem a není ani obligatorní.

Syntaktické vazby číslovek jsou stejné v obou jazycích. A rovněž nejsou ani rozdíly v považování zmíněných číslovek za určité větné členy, ačkoli určité nuance zejména v oblasti příislovečných určení zde nalezneme, především pak kvůli faktu, že italština rozlišuje daleko více druhů tohoto větného členu než je tomu v českém jazyce.

¹¹⁵ G. Patota, *Grammatica in riferimento dell'italiano contemporaneo*, 399

¹¹⁶ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 321

6. Shoda číslovek s počítaným předmětem

Shoda číslovek s počítaným předmětem se týká pouze těch číslovek, které mají formu přídavného jména a ve větě tak plní funkci atributu.

6.1. Shoda číslovek s počítaným předmětem v italském jazyce

Jelikož jsou ty číslovky, které mají ve větě funkci atributu, tvarem přídavného jména, podle následujících citací by se tedy měly shodovat se svým počítaným předmětem v rodě a čísle.

*“Di norma, l’aggettivo presenta lo stesso genere e lo stesso numero del nome a cui si riferisce”*¹¹⁷

*“L’attributo [...] si riferisce sempre a un nome con cui concorda nel genere e nel numero”*¹¹⁸

Luca Serianni¹¹⁹ ale uvádí, že *numerali cardinali* jsou neměnné a tak nerozlišují rod svého počítaného předmětu. Jako výjimku Serianni uvádí číslovku *uno* a to i v případech, kde se objevuje ve spojených číslovkových výrazech. Tato číslovka rod rozlišuje, nicméně ve složených výrazech je toto rozlišování považováno za archaické či zcela výjimečné (*delle ventuna navi, sterline ventuno*)¹²⁰. Sylva Hamplová¹²¹ souhlasí se Seriannim, že je toto rozlišování rodu zastaralé, nicméně se zmiňuje jen o případě, pokud je číslovka *uno* v postavení za počítaným předmětem (*case trentuna*)¹²². *I numerali cardinali* tedy rod nerozlišují, nicméně udávají číslo substantivu, ke kterému se vztahují.

¹¹⁷ G. Patota, *Grammatica in riferimento dell’italiano contemporaneo*, s. 72

¹¹⁸ Tamtéž, s. 434

¹¹⁹ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 225

¹²⁰ Tamtéž, s. 225

¹²¹ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, s. 149

¹²² Tamtéž, s. 149

Jinak je tomu v případě *numerali ordinali*, které sice stejně jako *numerali cardinali* udávají číslo počítanému předmětu, navíc se však s ním shoduje i v rodě a to i v případě, že je číslovka vyjádřena arabskou číslicí:

capitolo nono x scena prima (M. Dardano – P. Trifone 2002: s. 167)

il primo amore x la seconda vita (L. Serianni 2007: s. 231)

al 3° piano x nella 6ª lezione (S. Hamplová 2004: s. 153)

I numerali moltiplicativi se shodují se substantivem, ke kterému se vztahuje v rodě a čísle:

a me una doppia porzione x per il lavoro notturno ricevo un compenso triplo (M. Dardano – P. Trifone 2002: s. 168)

avere una doppia vita x una scuola con i doppi turni (L. Serianni 2007: s. 233)

un appartamento con doppi servizi x una spesa tripla (S. Hamplová 2004: s. 156)

Sylva Hamplová¹²³ se shoduje se Seriannim¹²⁴, že v kategorii číslovek *i numerali collettivi* číslovka *entrambi* není neměnná a rozlišuje rod: *entrambi gli articoli x entrambe le sorelle* (S. Hamplová 2004: s. 156). Číslovka *ambedue*, je neměnná a indikuje svému počítanému předmětu číslo množné stejně tak jako číslovka *entrambi*, příklad: *ambedue i professori x ambedue le possibilità* (S. Hamplová 2004: s. 156).

6.2. Shoda číslovek s počítaným předmětem v českém jazyce

Na rozdíl od italského jazyka, v češtině se podle Františka Štíchy¹²⁵ číslovka shoduje se svým řídícím jménem kromě rodu a čísla také v pádě.

Například číslovky základní, které mají tedy povahu adjektiv, se podle této gramatiky musí gramaticky shodovat se jménem počítaného předmětu (*jeden muž, jednoho muže, jednomu muži; dvě ženy, dvou žen, dvěma ženám; tři města, tři měst, třem městům*)¹²⁶.

¹²³ S. Hamplová, *Mluvnice italštiny*, s. 156

¹²⁴ L. Serianni, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, s. 234

¹²⁵ F. Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, s. 725

¹²⁶

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=792&dotaz=shoda%20s%20po%20C4%8D%C3%ADtan%C3%BDm%20p%C5%99edm%C4%9Btem>

František Štícha¹²⁷ zmiňuje, že jinak je tomu u číslovky pět a vyšší, které se se svým řídícím jménem neshodují v 1. pádě a ve 4. pádě, v tomto případě pak má číslovka tvar akuzativu či nominativu a podstatné jméno pouze tvar genitivu (*1., 4. p. pět mužů, žen měst*)¹²⁸. V ostatních pádech je však mezi číslovkou a substantivem, ke kterému se vztahuje, shoda (*Rozhodovalo se asi o devadesáti návštěvnících.; Počítáme asi s devadesáti návštěvníky.*)¹²⁹

Jak už bylo uvedeno v první kapitole, se číslovky vyšší čísla 5 za podstatná jména a jejich počítaný předmět ve spojení s těmito základními číslovkami, je vyjádřen ve druhém pádě množného čísla (*pět mužů – pěti mužů, tisíc žen – tisíce žen, milion měst – milionu měst*)¹³⁰.

Dále je v této příručce uvedeno, že číslovka sto bývá v některých případech neskloňná: *o dvě stě lidech x o dvou stech lidech/lidí* (F. Štícha, Praha 2013: s. 726), zejména pokud za ní stojí jiná číslovka: *ve sto dvaceti případech, po sto padesáti letech* (F. Štícha 2013: s. 726).

Stejně jako v italštině, pouze číslovka *jedna* mezi číslovkami základními je schopná rozlišovat rod. Podobné je to i u číslovek řadových, které jako ty italské, rod již rozeznávají.

¹²⁷ F. Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, s. 726

¹²⁸

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=792&dotaz=shoda%20s%20po%C4%8D%C3%ADtan%C3%BDm%20p%C5%99edm%C4%9Btem>

¹²⁹ F. Štícha, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, s. 726

¹³⁰ Tamtéž

Závěr

Tématem mé bakalářské práce bylo porovnání italských číslovek s češtinou, toto téma jsem si vybrala z důvodu obvykle odlišné klasifikace tohoto slovního druhu v obou jazycích.

V prvních dvou kapitolách práce jsem tento slovní druh stručně představila a uvedla, jaké výrazy se obvykle do tohoto druhu řadí v českém a jaké v italském jazyce. Zde je tak patrné, že určité výrazy považovány českými autory za číslovky, jsou v italštině řazeny pod jiné slovní druhy. Následně jsem v těchto kapitolách představila a porovnala řazení číslovek mezi slovní druhy u šesti českých a šesti italských gramatik, k čemuž jsem také připojila jejich pohled na rozčleňování číslovek do dalších jejich podtypů. Ačkoli z těchto kapitol vyplývá, že italské a české gramatiky mají odlišný pohled na považování číslovek za samostatný slovní druh, jejich následné členění do podtypů je již podobné.

Od třetí kapitoly do té páté jsou uvedeny určité rozdíly v obou jazycích v použití a zapisování číslovek a číslic. Je zde mimo jiné zmíněna odlišnost v užití číslovek základních a řadových, jako například v letopočtech či v označování století. Dále je zde také porovnán samotný zápis řadových číslovek pomocí arabských nebo římských číslic. V páté kapitole se také zaměřím na postavení číslovek, přesněji, zdali číslovka stojí před či za podstatným jménem, ke kterému se vztahuje, jestli je toto postavení v obou jazycích totožné a také to, jestli převládá spíše postpozice či nikoli. Veškeré uvedené odlišnosti v těchto dvou kapitolách jsem vyhledávala pomocí sekundární literatury a pro jejich ověření jsem, u některých zmíněných příkladů, použila italského i českého korpusu.

V páté, tedy předposlední kapitole, jsem srovnávala syntaktickou vazbu číslovek v češtině a italštině. Porovnávala jsem zde, zdali číslovky v obou jazycích mohou zastupovat tytéž větné členy, jako například zdali mohou mít ve větě funkci atributu, podmětu či přímého nebo nepřímého předmětu a zdali mají v obou jazycích shodné syntaktické vazby. Tuto kapitolu jsem vypracovala jen pomocí sekundární literatury a výsledkem bylo, že české i italské číslovky mají shodné syntaktické vazby a mohou zastupovat tytéž větné členy.

V poslední kapitole jsem se zaměřila na shodu číslovky s jejím počítaným předmětem. Zde jsem porovnávala na kolik se italská i česká číslovka shoduje s podstatným jménem, ke kterému se vztahuje. K tomuto tématu jsem využívala jen sekundární literatury.

Resumé

L'argomento della mia tesi di laurea triennale è stato il confronto dei numerali italiani con la lingua ceca, ho scelto questo tema, in quanto, la classificazione di questi all'interno del discorso in ambedue le lingue è abitualmente diversa.

Nei primi due capitoli della tesi ho presentato brevemente gli usi e il significato dei numerali, inoltre ho menzionato quali espressioni sono di solito classificate tra questo discorso nella lingua ceca e quali espressioni nella lingua italiana. Qui è anche ovviamente che certe parole considerate dagli autori cechi come i numerali, sono nell'italiano classificate tra i diversi parti del discorso. Successivamente in questi capitoli ho presentato e ho comparato la collocazione dei numerali all'interno delle parti del discorso, prendendo ad esempio l'impegno fatto da parte di sei autori cechi e di sei autori italiani. Con questa analisi comparativa ho aggiunto il loro punto di vista sulla divisione di numerali tra le varie sottospecie. Anche se dalla lettura dei miei primi capitoli è evidente che le grammatiche italiane e ceche hanno una opinione diversa su ritenere i numerali come la parte del discorso separato, la loro idea sulla divisione delle specie è molto simile.

Dal capitolo tre al cinque ho descritto qualche differenza c'è tra l'uso e la scrittura dei numerali e numeri in ambedue le lingue. C'è tra l'altro menzionata la diversità dell'uso dei numerali cardinali e ordinali, ad esempio negli anni oppure nella significazione dei secoli. All'interno di questi capitoli potrete trovare la comparazione di come sono scritti i numerali ordinali, ad esempio scritti impiegando le cifre arabe o i numeri romani. Nel capitolo cinque mi sono anche concentrata sulla posizione dei numerali, più esattamente, se la loro posizione è davanti oppure dietro il sostantivo a cui il numerale si riferisce e se questa posizione è uguale in entrambe lingue ed anche quale posizione di questi due predomina sull'altro. Tutte le differenze menzionate in questi due capitoli le ho trovate con l'aiuto della letteratura secondaria e per la loro verifica, in alcuni esempi, ho usato il corpus italiano e ceco.

Nel penultimo capitolo, ho comparato il legame sintattico dei numerali in italiano e ceco. Ho specificato, se i numerali in ambedue lingue possono rappresentare gli stessi elementi della proposizione, ad esempio se possono avere la funzione della frase di attributo, soggetto o complemento diretto oppure indiretto e se hanno in entrambe lingue uguali legami sintattici. Ho elaborato questo tema grazie al contributo della letteratura

secondaria ed il risultato è stato che i numerali cechi ed italiani hanno lo stesso legame sintattico e possono rappresentare uguali elementi della proposizione.

Nella capitola ultima mi sono concentrata sull'accordo dei numerali con i suoi oggetti contati. Qui ho confrontato a quanto il numerale italiano e ceco coincide con il soggetto a cui si riferisce. In questo tema ho usato solo la letteratura secondaria.

Seznam použité literatury

- CVRČEK, Václav, *Mluvnice současné češtiny*, Praha 2010, s. 353, ISBN 978-246-1743-5
- ČECHOVÁ, Marie, *Čeština – řeč a jazyk*, Praha 2000, s. 407, ISBN 80-85866-57-9
- D'ACHILE, Paolo, *L'italiano contemporaneo*, Bologna 2006, s. 264, ISBN 978-88-15-11423-5
- DARDANO, Maurizio – TRIFONE, Pietro, *Grammatica italiana modulare*, Milano 2002, s. 532, ISBN 978-88-08-09095-9
- DARDANO, Maurizio – TRIFONE, Pietro, *La nuova grammatica della lingua italiana*, Bologna 2006, s. 746, ISBN 88-08-10426-5
- ERHART, Adolf, *Základy jazykovědy*, Praha 1990, s. 198
- GRAZIANI, Carla – PAIANO, Vittoria – PIPPIA, Paola – SORACCO, Franca, *E-grammatica italiana. E-book di Grammatica italiana per il biennio*, Roma 2009, s. 197
- HAMPLOVÁ, Sylva, *Mluvnice italštiny = grammatica italiana*, Praha 2004, s. 445, ISBN 80-7335-041-6
- HUBÁČEK, Jaroslav – JANDOVÁ, Eva – SVOBODOVÁ, Jana, *Čeština pro učitele*, Opava 2002, s. 303, ISBN 80-86041-30-1
- PATOTA, Giuseppe, *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, Novara 2006, s. 514, ISBN 88-480-4031-4
- PRANDI, Michele, *Le regole e le scelte: Introduzione alla grammatica italiana*, Novara 2006, s. 409, ISBN 978-88-6008-085-1
- PRAVDOVÁ, Markéta – SVOBODOVÁ, Ivana, *Akademická příručka českého jazyka*, Praha 2014, s. 533, ISBN 978-80-200-2327-8
- SALVI, Gaimpaolo – VANELLI, Laura, *Nuova grammatica italiana*, Bologna 2004, s. 365, ISBN 88-15-09960-3
- SERIANNI, Luca, *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, Novara 2007, s. 750, ISBN 978-88-6008-057-8

- STYBLÍK, Vlastimil, *Přehledná mluvnice češtiny pro základní školy*, Praha 1992, s. 153, ISBN 80-85298-36-8
- ŠAUR, Vladimír, *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*, Praha 2004, s. 448, ISBN 80-7181-133-5
- ŠTÍCHA, František, *Akademická gramatika spisovné češtiny*, Praha 2013, s. 974, ISBN 978-80-200-2205-9
- ŠTÍCHA, František, *Kapitoly z české gramatiky*, s. 1189, Praha 2011, ISBN 978-80-200-1845-8

INTERNETOVÉ ZDROJE

- *Internetová jazyková příručka* [online], Dostupné z WWW
<<http://prirucka.ujc.cas.cz/>>
- Korpus *itWaC* [online], dostupný z WWW
<<http://www.korpus.cz>>
- SyD, Korpusový průzkum variant [online], dostupný z WWW
<<https://syd.korpus.cz/>>
- *Treccani* [online], dostupné z WWW
<<http://www.treccani.it/>>